

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓

๑. อักษรภาษาบาลีมีเท่าไร พวกไหนได้ชื่อว่า นิสสัย และพวกไหนได้ชื่อว่า นิสลิต เหตุไรจึงได้ชื่ออย่างนั้น ๕ ย ร ล ว ส ห พ ใช้เป็นตัวสกตได้หรือไม่ ถ้าได้ใช้ในที่
เช่นไร ๕
๒. สนธิ คืออะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง ๕ ศัพท์ที่สมาสแล้ว จะสนธิซ้ำอีกได้
หรือไม่ ถ้าได้ จงยกอุทาหรณ์มาประกอบ ๕
๓. จงบอกคำที่ขีดเส้นใต้ ในประโยคต่อไปนี้ ว่าเป็นนามชนิดไหน และ ลิงค์ ว่าจะ
วิภัตติอะไร เอภูนวิสติ ปุริสา นุหานาย นที คตา, จตสโส วาณิขสฺส ชีตโร, ตา ฌาติกาน
กุลํ คตา ๕
๔. นีลุปปลคพภสमानวณฺณา (อุปปลวณฺณาเถรี) และ สาตุติกา (เทสนา)
เป็นสมาส อะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาโดยลำดับ๕
๕. ตัทธิตโดยย่อมีเท่าไร อะไรบ้าง เพราะเหตุไร จึงจัดอย่างนั้น ๕ สาภูณิกโก
เป็น ตัทธิตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๕
๖. ประโยคต่อไปนี้ ถูกหรือผิด ตามหลักบาลีไวยากรณ์ ถ้าเห็นว่าผิด จงแก้ให้ถูก
ก. รณฺเณ อาคเต สพฺพวา ชนา ปกฺกมฺยนฺเต ๕
ข. อยํ อิตฺถิ อตฺตโน สามิเก มเต อณฺณํ สามิกํ ลพฺภิ ๕
ค. อถสฺส อปรภาเค อฏฺฐิณิ ภินฺทิสฺสุ ๕
ฌ. เอสา อิตฺถิ นทียาย ติตฺถํ คโต ๕
ง. เอกา กุมาริกา ปริสมชฺเฒ ชมมํ สุนฺนโต นิสฺสีทิสฺสุ ๕
๗. ปัจจัยนามกิตก์ กับ ปัจจัยอาชยาด ใช้ต่างกันอย่างไร ๕ ชมฺมจารินี (ภิกฺขุณี)
ทายิกา (อิตฺถิ) ลงปัจจัยอะไร ตั้งวิเคราะห์มาดู ๕

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ปัญหาบาลีไวยากรณ์

๑. อักษรภาษาบาลีมี ๔๑ ตัว สระ ๘ ตัวข้างต้นได้ชื่อว่า “ นิสสัย” เพราะเป็นที่อาศัยของพยัญชนะ คือ ช่วยทำให้พยัญชนะออกเสียงได้ พยัญชนะ ๓๓ ตัวข้างท้าย ได้ชื่อว่า “ นิสสิต” เพราะต้องอาศัยสระ ๘ ตัวข้างต้นจึงจะออกเสียงได้, ร กับ ห ใช้เป็นตัวสกทไม่ได้เลย ย ล ว ส พ เช่น เสยโย, ปคคยห, สลล, กลยาณ, ชิวหา, สิสโส, รุพโห, เป็นต้น.

๒. สन्ธิ คือ การต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน เช่น ตตฺร + อย เป็น ตตฺรราย เป็นต้น, มี ๓ คือ สระสन्ธิ ๑ พยัญชนะสन्ธิ ๑ นิคคหิตสन्ธิ ๑ จะสन्ธิซ้ำอีกครั้งหนึ่งก็ได้ เช่น กตอุปกาโร หิริโอดตปป์ เป็นศัพท์ที่สมาสแล้ว สन्ธิซ้ำอีกเป็น กโตปกาโร หิโรตตปป์ เป็นต้น

๓. เอกุณวีสติ	เป็น	สังขยาคุณนาม	อิติลึงค์	เอกวจนะ	ปฐมาวิปัตติ
นิที	"	นามนาม	"	"	ทุติยาวิปัตติ
จตสฺโส	"	สังขยาสรพนาม	"	พหุวจนะ	ปฐมาวิปัตติ
ดา	"	ปริสสรพนาม	"	"	ปฐมาวิปัตติ
ฌาติกานํ	"	นามนาม	"	"	จัญญีวิปัตติ.

๔. **นိรูปปลคพุกสมานวณฺณา** (อุปปลวณฺณาเถรี) เป็นจัญญีตุลยาธิกรณพหุพพิหิ-
สมาส มีวิเสสบนุพพบท กัมมชารยสมาส จัญญีตปฺปริสสมาส และ ตติยาตปฺปริสสมาส
เป็นภายใน มีวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้ :-

วิ. บุพ. กัมม.	นึล	อุปปล	นึรูปปล
จัญญี. ตป.	นึรูปปลสฺส	คพฺภ	นึรูปปลคพฺภ
ตติ. ตป.	นึรูปปลคพฺเกณ	สมาโน	นึรูปปลคพฺกสมานโน (วณฺโณ)
จัญญี. ตฺล. พหุพ.	นึรูปปลคพฺกสมานโน	วณฺโณ	ยสฺสา สา นึรูปปลคพฺก- สมานวณฺณา (อุปปลวณฺณาเถรี)

สาตุถิกา เป็นสหบุพพบท พหุพพิหิสมาส มีวิเคราะห์ดังนี้ :-

สห อตุเถน ยา วตุตตีติ สาตุถิกา (เทสนา)

๕. ตัทธิตโดยย้อมมี ๓ คือ สามัญญตัทธิต, ภาวตัทธิต, และอภัยยตัทธิต, ที่จัดเช่นนั้น เพราะจัดตามลักษณะของตัทธิต กล่าวคือสามัญญตัทธิต, เป็นตัทธิตสามัญญ ใช้ปัจจัยลงแทนศัพท์ได้ทั่วไป, ภาวตัทธิต ใช้ปัจจัยลงแทนเฉพาะ “ภาว” ศัพท์, อภัยยตัทธิต ใช้ปัจจัยลงแทนศัพท์แล้วสำเร็จรูปเป็นอภัยยศัพท์ แจกด้วยวิภัติไม่ได้ **สากุณโก** เป็นตรตยาธิตัทธิต มีวิเคราะห์ว่า สกุณฺ หนตุวา ชิวตีติ สากุณโก (ชโน).

๖. แก่ดังนี้
- ก. รณฺเณ อาคเต, **สพฺเพ** ชนา ปกฺกมนฺติ ฯ
 - ข. อยํ อิตฺถิ, อตฺตโน สามิเก มเต, อณฺณํ สามิกํ **สภิ** ฯ
 - ค. อถสฺส อปรภาเค อญฺจึนิ **ภิชฺชิสฺสุ** ฯ

ฅ. เอสา อิตถึ นทียา ติตถึ คตา ๗

ง. เอกา กุมาริกา ปริสมชฺเฒ ฐมฺมํ สฺถนฺตํ นิสสิทฺติ ๗

๗. ใช้ต่างกันอย่างไร คือ ปัจจัยในนามกิตก์ ใช้ประกอบกับธาตุอย่างเดียว เป็นเครื่องหมายให้รู้สาธนะ และใช้เป็นเครื่องหมายแทนวิภัตินามบ้าง เช่น กาทู กาทฺเวเว เป็นต้น, ส่วนปัจจัยอาขยาดนั้น ใช้ลงประกอบกับ ธาตุบ้าง นามนามบ้าง คุณนามบ้าง เช่น ภาวติ ปุตฺตยติ จิรายติ และเป็นเครื่องหมายให้รู้วาทได้แม่นยำ.

ธมฺมจารินี ลง ณี ปัจจัย มีวิเคราะห์ว่า

ธมฺมํ จรติ สีสฺเลนาคิ ธมฺมจารินี (ภิกฺขุณี)

ทายิกา ลง ญฺ ปัจจัย มีวิเคราะห์ว่า

เทตฺติ ทายิกา (อิตถึ)

พระกิตติวงศ์เวที

วัดเบญจมบพิตร

แต่ง.

สมเด็จพระวันรัต

ตรวจ.